

PERIÒDICH DESENAL, ARTÍSTICH, LITERARI Y CIENTÍFICH

Any I

Barcelona 20 de Juliol de 1880

Núm. 2

PREUS DE SUSCRIPCIÓ

	ANY	SEMESTRE	TRIMESTRE	MES
Espanya y Portugal	60 rals	32 rals	18 rals	6 rals
Països de l'Unió Postal	76 *	40 *	*	*

No 's servira cap suscripció que no 's pagui per endavant

Se publica 'ls dias 10, 20 y 30 de cada mes

EDITORS-PROPIETARI
CARLOS SANPONS Y CARBÓ
UNIO, 28
BARCELONA

PREUS DE SUSCRIPCIÓ PAGANT EN OR

	ANY	SEMESTRE
Cuba y Puerto-Rico	5 pesos forts	3 pesos forts
Filipinas, Mejich y Rio de la Plata.	6 * *	3 50 * *

Y en los altres països, los preus d'Espanya y ademés lo franqueig

SUMARI

TEXT. — CRÒNICA GENERAL, per R. = NOTRES GRABATS. = LOS ARBRES PER ANTONOMASIA, per Joan Montserrat y Arcké. = LO CORREU DE B*** per Joaquim Riera y Bertran. = ¡À LA PATRIA! (poesia), per Terenci Thòs y Codina. = REVISTA-MUSICAL, per Joseph Rodoreda. = PER RESPONSA (poesia), per Pau Bertran y Brós. = NOVAS. = LLIBRES REBUTS. = SECCIÓ DE BELLAS ARTS, per Arthur Gallard.

GRABATS. — Catalans il·lustres. L'INSIGNE PHILOSOPH D. JAUME BALMES. Dibuix de Torrencarrana; grabat per Perez. = Bellas Arts. ¿TORNARÀ? Composició de A. Riquer; grabat per Floté. = Puerto-Rico. PONT DE FERRO EN LO RIO YAGUES EN MAYAGÜEZ.

CATALANS IL·LUSTRES

L'INSIGNE PHILOSOPH D. JAUME BALMES

DIBUIX DE TORRENCARRANA

GRABAT PER PEREZ

CRÒNICA GENERAL

Ab tot y las nostras prevencions que ja de temps tenim contretas per l'ofici de Revister, pera 'l qual suposém que 's necessitan especials dots d'activitat é inteligencia, de las que nos trovém completament faltats, nos encarreguém per avuy, de aquesta secció d'l periòdich, confiant més ab la indulgència del públich, que tan be ha sabut rebre nostra publicació, que no pas ab las escasas forsas ab que contém pera sortir ayrosos de nostra tasca.

Las dificultats del reporter en la temporada d'estiu, s'aumentan de una manera considerable en los centros populosos, en los que 'l bon tò y las exigencias de la temperatura fan desertar casi en massa á sos moradors, de la llar estimada qu'ab tant carinyo ha vingut arresserantlos tota l'hivernada y 'ls ha protegit contra sos rigors, que d'altra manera no haurian resistit las complexions anémicas y miserables propias dels fills de ciutat.

Empero, la emigració estival de Barcelona 's particularisa de certa manera com apreciarán aviat nostres

lectors, si tenen en compte lo peculiar modo d'esser de nostra capital ab relació ab las demás provincias que integran la nació.

Poble eminentment industrial, sens qu'aixó siga desconixerli altras qualitats, contribueix poderosamente á conresar l'hisenda de la mare patria, com lo fill extern que noble y desinteressadament consagra son treball á augmentar lo patrimoni payral, perque sap qu'al cap y al fi lo seu esforç ha de redundar en benefici y honor de la familia tota. De aquí 'l que Barcelona procuri acomodar sas necessitats de colectivitat urbana numerosa ab las que derivan de son caràcter actiu y treballador; á Barcelona fora impossible lo suspendre per una temporada més ó ménos llarga la vida del treball, que es la seva vida propia y que la caracteriza molt honrosament entre las demás provincias germanas. Y filla de la solució qu'ha donat al problema es aquesta població de segon ordre aixecada en los encontorns de Barcelona, que com si fos produhida per generació endògena va augmentant y adquirint importancia á mesura qu'aumenta y prospera la urbe que la ha engendrada. Aixís lo poble barceloní sens abandonar los grans interessos acumulats per sa activitat portentosa, pot sustraure's fàcilment als rigors de la estació, de altra part molt tolerables en nostra ciutat, gracias á sa magnífica situació al peu del Mediterrani.

Aixó es lo que 'ns facilitarà notablement nostra tasca puig d'altra manera la falta d'aconteixements de que ocuparnos, nos hi oposaria obstacles insuperables pera nostra migra enginy.

Desde la sortida del primer número fins avuy, si be es veritat que no hi ha tela llarga pera redactar una crònica de Barcelona, al ménos mereixen consignarse alguns successos: ocoreguts en ella. Aixís, casi coinci-

dint ab la publicació de nostre número primer, Barcelona tingué l'honor de rebre la visita del il·lustre felibre lo príncep Bonaparte Wyse, germà de la no menós il·lustre escriptora la princesa de Ratazzi, qu' en anys anteriors vingué també a visitar nostra ciutat. Ab aquest motiu alguns distingits escriptors de nostra ciutat entre 'ls que 's comptaven los senyor Milà y Fontanals, Cutchet, Calvet, Maspons y Labrós, Montserrat, Matheu, Roure, Gallard, Roca y Roca, Verdaguer. (Alvar) y altres que no recordem, obsequiaren al entusiasta felibre ab un esmosar que tingué lloch en la fonda de Vista Alegre, situada en la pintoresca montanya de Montjuich. Avans de regrestar a Irlanda demanà autorisació a nostre insigne poeta Jacinto Verdaguer pera traduhir son celebrat poema *L'Atlàntida*. Igualment l'hi foren entregats alguns exemplars de nostre primer número que va rebre ab marcadas mostrars de complascencia.

Las associacions d' excursions de nostra ciutat segueixen també endevant en sa patriòtica empresa, de fer coneixe quant de notable se troba en nostras encontradas. Aquestas agrupacions de joves entusiastas recorren tots los encontorns de Catalunya y per totes parts son respectats y acullits ja que la utilitat de sas excursions ha arribat ja al fons de las inteligencias més rústegas y méns educadas.

Es notable per tots conceptes la ascensió al Puigmal, pich de nostres Pirineus, verificada per alguns sócs de la *Associació catalana d' excursions científicas*. La cim del Puigmal, y aquests datos los preném del *Botlletí de la Associació*, s' eleva 2900 metros sobre 'l nivel del mar, traspasant per consegüent lo limit de las neus perpétuas de 100 a 200 metros. No obstant en las vessants meridionals la neu desapareix alguns anys a principis d' Agost. La temperatura a las cinch del mati era de 0°

Altres excursions igualment notable portà a cap la *Associació d' excursions catalana*. Nos referim a la que feren alguns sócs a Mallorca, fletant un vapor per son compte, en lo qual sortiren de Barcelona lo 25 de Juny passat; visitaren a Palma ab sos monuments y muscos, las covas de Manacor y Artá, Pollensa, Alcudia, Valldemossa y Miramar. Gracias a la amabilitat de las notables personas del país qu' acompanyaren als excursionistas, pogué truerers grans profit de la vista y 's reculliren preciosos llibres, visitas, fotografias, planos, moluscos, plantas, monedas, etc. etc.; de tot lo que oportunament se 'n farà una petita exposició. La població de Palma los rebé d' una manera espléndidament obsequiosa y la compañía catalana dirigida pel popular Fontova los dedicà la representació de *La Dida* esmerantse las personas més importants de la població en acompanyarlos per tot arreu y regalarlos hi tota mena d' objectes.

Lo dia 11 de aquest mes retornà a Barcelona lo distingit catedràtic de Suecia D. Frederich Wulf que havia permanescut un mes y mitj en nostra capital estudiant la llengua catalana. Ab aquest motiu l'acompanyaren a visitar a Montalegre los senyors Guimerà, Matheu, Sardà y Aldavert, cridant particularment la atenció del erudit filòlech extranger lo magnífich y doble panorama del Vallès y de la marina. Los excursionistas visitaren igualment la Cartixa, qual abandonada reconstrucció valdria la pena de que 's continués pero ab més acert, la Conreria, ahont tingué lloch lo dinar, baixant a la tarda cap a Sant Geroni de la Murtra a qual destruhit Monastir comensan ja a acudir las famíllas qu' acostuman venir cada temporada d' estiu, y d' allí regressaren a Barcelona passant per la Torre Pallaresa.

En Wulf quedà molt content y prometé tornar de aquí dos anys pera coneixe més tros de nostra terra.

Es digne d' atenció l'armonia que desseguida s' estableix entre nosaltres y 'ls literats forasters que 'ns visitan. Pot dirse qu' es per medi de Catalunya y del catalanisme qu' Espanya contrau llastos de germanat y simpatia ab las literaturas extrangeras.

A posta no hem volgut parlar de teatros en nostra deslligada revista; lo públich de Barcelona no 's pren ja en sèrio los espectacles d' estiu y si concorre a aquests teatros de quincalla deixa passar ab la més complerta indiferencia las farsas que s' exhibeixen en lo proseni en las que las telas pintadas, los fanalets y las púretas forman l'element principal ab que 's conta pera ferlas passadoras. De l' audició del *Giulio Cesare*, ópera del distingit pianista y compositor senyor García Robles, verdader aconexement musical, se n' ocupa ja

ab la extensió que 's mereixen altra secció del periódich nostre estimat amic lo conegut mestre Rodoreda.

Per aixó 'ns limitém a consignarla y remetém nostres lectors al conciensut article de que acabém de fer mérit.

Molt nos dol tenir qu' acabar nostra Revista donant compte a nostres lectors de la irreparable pérdua que acaba d' experimentar lo llorejat escriptor don Joaquim Riera y Bertran, ab la mort de sa virtuosa esposa, ocorreguda en aquesta ciutat, y quan encara se trobava en la flor de sos anys. Las numerosas mostrars de simpatia qu' ab tal motiu rebé nostre particular amic, l'hi servirán sens dupte de consol en sa intensa desgracia; la Redacció de LA IL·LUSTRACIÓ CATALANA s' associa ab tant trist motiu al dolor que 'n aquest moment embarga a son il·lustrat colaborador.

Nos despedim ab aquestas ratllas de nostres lectors fins al número vinent, si es qu' encara molt contra nostra voluntat, seguim encarregats d' aquesta secció, per ausencia d' un distingit escriptor, que sabrà donar la amenitat necessaria a aquestas revistas, lo qual ben segur han de notar nostres lectors per comparació ab la que sens mereixen l'hi cabut l' honor de inaugurar la série de las del periódich.—R.

NOSTRES GRABATS

L' INSIGNE FILOSOPH D. JAUME BALMES

Debent publicar en un pròxim número un conciensut treball sobre aquest il·lustre vigatà, degut a un de nostres més reputats escriptors, nos limitarem avuy per avuy a fer notar la delicadesa y correcció del retrato de nostra primera página degut al distingit artista senyor Torrecassana y cuidadosament grabat en boix per lo Sr. Perez. Per altra part creuriam inferir un insult a la memoria de 'n Balmes, dedicantli las curtas ratllas de que podem disposar pera la descripció de nostres grabats. Publicista infatigable, son vigorós talent fou reconegut per amichs y adversaris no sols en nostra pàtria si que també en l'extranjer de tal manera que, autor de *El protestantismo comparado con el catolicismo*, obra que l'hi va donar més renom, sapigué conquistar-se l'amistat del célebre estadista francés M. Guizot, que profesava ideas molt oposadas a las sevas. Fou individu de la Real Academia espanyola y morí en 1849.

TORNARÀ:

La doble pagina de aquest titol deguda al jove y aprofitat artista Sr. Riquer, casi no necessita explicació de cap mena. Lo mérit d' aquesta composició feta a la ploma y 'ls primors de execució ab que l'han enriquit ja al primer cop d' ull y estém segurs que no han d' escapar a nostres inteligents abonats. Una jovenceta qu' acaba de despedir una persona a qui estima, potser un germà, exclama ab la veu del ànima extasiada en un delicat sentiment, la frase que dona titol a la composició.

Lo Sr. Riquer acaba de marxar a Roma, ahont es tan apreciat entre la numerosa plejada d' artistas, que forman la colonia catalana d' aquella capital y qu' avuy constitueixen l'esperansa de Catalunya artistica, responnent per nosaltres las obras de Tapiró, company del malaguanyat Fortuny, Fabres, Mas y Fontdevila, Galofre, Enrich Serra y tants d' altres, molt més cobdiciadas per desgracia, en l'extranjer qu' a casa nostra.

Del Sr. Riquer, en sa estada a Roma, altrars obras nos en prometém ab que afavoreix a LA IL·LUSTRACIÓ CATALANA, tant per augmentar son crédit artístich avuy ja ben extés, com per poder correspondre l' editor a la bona acullida que del públich ha merescut son periódich.

PONT DE FERRO EN LO RIU DE YAGUAS

EN MAYAGUEZ

LA IL·LUSTRACIÓ CATALANA també se ha extés en las illas de Cuba y Puerto Rico, ahont hem destinat una part considerable de la tirada de nostre primer número per correspondre a las demandas que se 'ns havian dirigit al saberse en aquellas Antillas nostre propòsit de publicar LA IL·LUSTRACIÓ CATALANA; aixó no es d' estranyar atés lo gran número de catalans qu' allí resideixen, y a fi de donar una idea a nostres lectors, de lo que son aquellas regions, conresadas en gran part ab las suors dels fills de Catalunya, doném lo grabat de la darrera plana, qu' expresament pera nostra publicació ha executat lo acreditat artista Sr. Casteluchó.

LOS ARBRES PER ANTONOMASIA

II

«Pogué ma vida, esser la d' un philosoph, recorrent als tranquils arbres, hont si no conseguís esser fel·liç, disfrutaria de sosséch al menys...» Aixís exclama Mr. Trennysonen son inimitable y vergilià poema *Maud*, y iquants ab l' autor de aqueixes líneas li farán chor ab idéntiques aspiracions! Lluny del mon, y de la hipòcrita manta que l'acotxa, apartat de les insidies que empedran los senters de la vida que 'n diuen civilisadora, ¡que n' ha d' esser d' hermos viure ab sols los arbres per amichs, les fonts per música, les cantadores aus per companyia social! qué delitós ocupar un home los temps de lleure guarnint de flors los crols de devant de casa y atapint la retorta vidiella y la llambrusca sarmenosa que ombrejan protectores ab llurs pàmpols la llinda del cancell! Ah! si; ho ha d' esser molt de bell! Ni amors errades qu' esminoquen lo cor ab lo feixuch trull del penediment, ni amistats frívols que 'l vent de les circumstancies ó de les conveniencies vincle; res d' ago hi haurá allí. Oh bosch, oh arbreda quant vos ayma lo meu entenebrat esperit! No 'us gosó empero 'us somnio.

Y ara me 'n adon que digredint de mon propòsit me n' anaya a caure en un desvariant lyrisme. Sòrt de la vostra bondat, lectors amables. Mas prou que hi tornarem ben tost al àrid goret de la prosa y del tecnicisme, com cayém a la trista realitat sempre que l' ideal alegre sens emporta alguna estona, per sos luxurians dominis.

Siamhi donchs; avant!

Ma tasca de abhuy consisteix en dar la llista de tots aquells arbres (tothom coneix l'arbre, y 'l distingueix be del arbrissó, del arbut y de la mata per lo tant no 'ls definiré per lo oció que ho trobo), d' aquells arbres, dich, que s' anomenan, no per un sol substantiu, sino per un circumloqui ó parafrasis en que hi va sempre precedint la paraula arbre adjectivada, ó per mellor dir presa antonomàsticament. La essencialitat de la denominació la determinan a les hores altres mots, deduhint-se d' ells lo simbolisme, dedicataria, similituts, etc., de llurs membres ó de llurs òrgans principals, que ab aquells noms s' indiquen.

Si l'espay d' aquesta publicació no calgués estalviar-lo per altres treballs mes importants que aquest meu, procuraria al fer la enumeració dels vegetals arbrenchs compresos en la que segueix, entretenirme en explicar la rahó de tals denominacions. Ara sols hi afegiré lo nom científich actual. En altra ocasió tractaré de solventar lo deute.

1. ARBRE D' ABRAHAM. (*Arbor Abrahæ*) es lo *Vitex Agnus Castus* de Linné molt comú en l' Ampurdà y en Mallorca hont se coneix ab lo nom d' *Alòch*.
2. A. D' AGRELLES, es l' *Andròmeda arborea* L.
3. A. DELS ALLS, se diu a moltes especies que tenen veritable pudor d' ells: 1.ª la *Cordia Cerdana* Baill., que Ruiz y Pavon anomenaren *Cerdana alliadora*; 2.ª moltes *Cassia* d' olor fétida; 3.ª algunes *Phytolaccacees* com la *Petiveria alliacea* y la *Seguiera alliacea*.
4. A. D' AMOR segons Durante es lo *Cercis siliquastrum*, també dit A. de Judas.
5. A. DE LES ANEMONES los *Calycanthus* especialment lo *floridus*.
6. A. D' ARGENT, la *Protea argentea* del Cap de Bona Esperança.
7. A. BÀLSAM ó DEL BÀLSAM: 1.ª moltes *Burseracees* notablement *Hedwigia gumifera* y *Bursera gumifera*; 2.ª en l' Isla de Borbon una *Terminalia*; 3.ª en Madagascar, l' *Hypericum lanceolatum*; y l' *Hyp. angustifolium*.
8. A. DELS BAMIAN, alguns *Ficus* especialment lo *Ficus bengalensis*.
9. A. BLANCH, lo *Populus alba*.
10. A. DE BLONES, es la *Lagetta linearia* y la *Lagetta funifera* de la familia de Daphnoidees, la primera del Archipelach indi, y la segona del Brasil.
11. A. DE LA BORRA, moltes *Bombacees* y l' *Areca crinita* de l' Isla de Borbon, segons Bory de Saint Vincent.
12. A. DEL BRASIL, també nomenat *Brasillet*, es la *Cresalpinia echinata*. A causa de trovarhi aquesta planta, de fusta roja semblant a una de Ceylan que 'n deyan *Lignum pressillum*, diu Hoeffer, los descubridors de lo que es abhuy Brasil, anomenaren aquella encontrada *Terra Pressilli* d' ahont nasqué la corruptela Brasil ó Brasil.
13. A. DE LES BUFETES, també 's diu *Espanta llops*, es la *Colutea arborescens* L. de nostre clima. En algun punt de Catalunya es lo *Physalis Alkekengi* si be aquest es mes conegut per lo nom de BUFA DE CA.

14. A. DE LA CÀMPHORA, lo *Laurus Camphora* L. laurina del Japon; y lo *Dryobalanops Camphora* DIPTEROCARPEA de Borneo.
15. A. DE LA CANYELLA. 1.º lo *Cinnamomum Zeylonicum*, de Ceylan; 2.º lo *Cinn. Cassia* de la Xina.
16. A. CARABASSER ó de CARABASSES, la *Crescentia Cujete* y la *Cr. cucurbitina*, de l'América tropical.
17. A. DE CARONI ó de CARONY, lo *Galipea officinalis*, del que se'n trau l'escorça d'Angustura vera.
18. A. DE LA CASTEDAT, es lo *Vitex Angustus-castus*, ó Arbre de Abraham (n.º 1.)
19. A. DEL CASTOR, la *Magnolia glauca* del l'América septentrional.
20. A. QUE CEGA ó DE LA CEGUERA (*Arbor excæcans*, Rumph., la *Excæcaria Agallocha* L. de la India; aixís anomenat per Rumphius á causa de un suchí acre y verinós que determina violentes inflamacions en lo globo ocular.
21. A. DEL CEL, lo *Gineko biloba* ó *Salisburya adiantifolia* Smth. del Japon.
22. A. DE LA CERA: 1.º la *Myrica cerifera*, palmera de l'América septentrional; 2.º lo *Ceroxyton andicola*, tambe palmera dels Andes; 3.º lo *Rhus succedaneum* (mintching en Xina), 4.º lo *Ligustrum glabrum* (tong-tring Xina), 5.º l' *Hibicus syriacus* (mou-kin Xina); que semble esser de la mateixa família del chokin. Aquest últims los de la Xina, no es que ells fassan la Cera, sinó que sobre ells sont depositats uns insectes que alimentantse n' produheixen cera.
23. A. COL, un *Andira*, ó *Geoffroya*, de les Antilles.
24. A. DE LES COLS, sont variès especíes d' *Areca*, y ademés algunes *Attalea*, la *Maximiliana regia* y altres palmeres á causa de ser comestible l'ull ó gemma central que figura una col.
25. A. DEL CONSELL, es lo *Ficus religiosa* L. de l'India sota la qual se tenen les sentades prop dels temples ó pagodas. Al Arbre de Guernica se li podria també dar lo mateix nom.
26. A. DE LES CORDES, distíctes *Ficus* de les Isles de Bourbon y de Maurici, segons Bory de Saint-Vincent, per rahó de llurs tanyes filayres.
27. A. DEL COTÓ, alguns pobles de Catalunya ho diuen al *Populus alba* L.
28. A. DE CORAL, l' *Erythrina corallodendron*, y l' *Arbutus Andrane*.
29. A. DE CORDOU, es lo mateix que ARBRE DEL CEL. (n.º 21.)
30. A. DE COUIS, es l'ARBRE CARABASSER, (n.º 16.)
31. A. DE CYPRÉS ó XYPRÉS, moltes coníferes, especialment lo *Pinus alepensis*, ademés lo *Taxodium distichum* (Cyprés calvo) de la Louisiana, y la *Cordia gerascanthus* (Antilles franceses).
32. A. DE CYTERA, es lo *Spondias cythera*, Lamk., de les Isles de Bourbon y de França.
33. A. DE DEU, es lo mateix ARBRE DEL CONSELL de la India. (n.º 25.)
34. A. DEL DIABLE ó PET DE DIABLE, la *Hura crepitans* L. (*euphorbiacea*), y la *Morisonia americana* (*Capparidea*).
35. A. DEL DRACH, ó del DRAGÓ ó DRAGONER, la *Draecena Drzco*, del Àfrica.
36. A. EMBRIAGADOR ó QU' EMBRIAGA ó D' EMBRIAGAR: 1.º en les Antilles es una *Piscidia* (Leguminosa); 2.º la Coca de Llevant ó Croca (abusivament), dita *Anamirta Cocculus*; 3.º molts *Phyllantes* que serveixen per á embriagar lo peix; y 4.º la *Galea sericea* Thg.
37. A. D' ENCENS, es lo nom dat á molts *Amyris*, *Bursaria*, *Iceia* y *Terminalia*.
38. A. DEL ENCIAM es un *Ola* dels payssos tropicals.
39. A. DELS ESCUTS ó DELS QUARANTA ESCUTS, lo *Gencko*, (núms. 21 y 20.)
40. A. D' ESPECIES ó DE LES QUATRE ESPECIES, la *Ravensara* Laurinea coneguda ab los noms de *Evo-dia Ravensara* Gaertn y de *Agathophyllum aromaticum* Willd.
41. A. DE LA FERRA, la *Vismia micrantha*, Mart. de Méxich y la *V. Guianensis*. Pers de la Guyana, totes dues de la família de les *Hipericeæ*.
42. A. FETID, ó PUDENT, ó DE LA PETOR: 1.º l' *Anagyris fetida*. 2.º la *Sterculia fetida* L.; 3.º un *Ola* que á mon entendre deu esser l' *O Zeylanica* L.
43. A. DE FERRO; 1.º una *Stalmanina* (Meliacea); de l'Isle de França. 3.º la *Mesuea ferrea* (Clusiacea) de l'India.
44. A. DE LA FLETXA, l' *Aloe dichotoma* L.
45. A. DE LA FOLLIA, es l' *Amyris Carana*. H. B. K., del que s' en extrau la Goma Caranya dels droguers.
46. A. FRET. En Galicia se diu al *Cornus sanguinea* L. que en catalá se diu també y mes sovint *Sanguinyol*.

(S' acabarà.)

JOAN MONTERRAT Y ARCHS.

LO CORREU DE B***

EPISODI NOVELESC

I

Hi há criatures d' una precocitat admirable en los afectes com en tot. Senten molt, y la mateixa falta de precisió ó de justesa en expressar-se fan més interessant l'hermós esclat de sos ulls y de sos moviments, com fa més encisadora la incoherencia, l'enjogossament de sas paraules.

De tan privilegiada mena eran lo nen y la noyeta de 'n Martiriá Romeu, alias Llest, correu de las poblacions de B*** á R. P., distants una d'altra quatr' horas llargas, anant pel dret, y cinch de ben bonas seguint los camins afressats de roderas.—Deu anys tenia 'l primer, y vuyt la segona, essent abdós órfens de mare, que morí al posar en lo mon la noyeta, y abdós guanyadors de las atentas é inquisidoras ulladas ab que 'ls atavorian més de quatre forasters entesos en art ó gustosos d'ell qu' acudian á pendre las ayguas de la població de B*** y á cercar en la xamosa vall una sanitosa regeneració de cos y esperit.

Honrat y bondados de mena 'l Llest, ¡podeu contar si estimaria á sos petits! Per natural, per agrado de las boniquesas que 'ls ornavan y per necessitat de concentrarhi amor, en Martiriá 'ls ne duya tant com imaginar es possible. La més xica malaltia d' un ó altre *bordergassot* li « enmatzinaba las sanchs, » segons frase d' ell mateix.

Semblant amor, però, 's veyia compartit, sens que aixó 'l delmés, sinó tot lo contrari.—Una germana del Llest, casada y enmaynadada, d' anys, cuydava maternalment dels dos nevodets quant li permetia la salut gens ni mica sobrerera.

Tal conducta bé 's mereixia amorosa correspondencia per part del germá, y aquest, de fet, ne sentia tan grat, que per sa germana Tona y per tot lo del seu hauria sigut capàs de qualsevol sacrifici.—Aixís ho assegurava ab la ma al cor l'agrat Martiriá, y 'l duptarne hauria sigut no sóls ofensa, sinó iniquitat, ja que 'l càrrech públich que coníat li estava, desde molt temps, en compte de rebaixarli 'l caràcter (com lo rebaixa á tants lo viure del procomunal) haviat anat infiltrant dignitat severa y ferma resolució de mantenirla sempre tal.

—La cartera que duch penjada á l' esquena (deya 'l honrat correu) es tan sagrada com las rellíquias que passeja l' aplegador, de masia en masia. Las cartas que hi duch per mal girvadas que sian, no poden adinerarse; valen... lo que valen. Si la meua dona, que Deu tinga, tornés al mon é hi visqués, allunyada de mi, y m' escrígués, ¡qué no valdria pera mi una carta d' ella?... Y que 'm perdoni la memoria dels pares lo no haverla retreta avans. ¡La tinch á n' ella tan apoderada de la recordansa, tant... com si ara mateix acabés de donarme aquella tremolosa estreta de ma ab aquella darrera mirada... « ¡Fins al cel! » va dir-me, sense virior per articular els mots... Si, esposa meua, si; y per trobarnoshi no oblidaré may qu' es may la obligació d' esser home de bé.

Aixó dient, en Martiriá Romeu s' aixugava una llágrima que li enjoyava 'l rostre; feya un resolut moviment de cap, y emprenia sa ruta á través d' una vegetació colossal y espléndida colocada en amples y onejants revolts de montanyas com sumtuosas catifes en palaus de gegants. Y la llum del sol se delectava talmient en la brava figura del Llest.

II

No hi havia al poble de B*** qui no simpatís ab en Martiriá. Richs y menestralalla y pobres no s' haurian plangut de fer en son pró veraders sacrificis de tota mena. És que 'l Llest s' havia ben afanyat y ben guanyat al sobrenom ab actes per tot extrem lloables. Recader puntual, vigilant exquisit, enemich resolt y valeros de tota dolenteria, per migrada que fós, y disposat á l' abnegació en favor de tot acte meritori,—segons demostrat ho havia en epidemias, incendis y altrás desventuras,—en Martiriá era ja, de son vivent, una figura que participava molt de llegendaria, embellint sas qualitats de verdadera héroe la qu' es afavorida de las més extraordinarias: la humanitat. Hi há més: al realisar un acte admirable, prescindia tan per complert de la gent que se n' utilisaria y del interés qu' ell ne podria reportar, com prescindia de si era jorn clar ó fosca nit, de si estava seré ó tempestant. Las inclinacions se sostenian tan jovensanas com als vint anys; y son heroisme caritatiu no minvava en res ni per res.

Ja heu sentit com pensava respecte á l' idea d' una separació eterna. Aclariré y ampliaré tal concepte afirmant que la mort era considerada per nostre correu d' igual ofici qu' ell mateix: portadora fidel de lo escrit durant la vida á sa natural destinació. No la desitjava, però la temia menys. La fe en la justícia del de Dalí,

que 'l feya content de la seva sort y capàs de la major bondat, illuminávali 'l riscat darrer ab claror no trobada may ni en los mitjdias de serena més purificada y esplendent.

Parlém una mica més del fills de 'n Martiriá.

De bon principi he indicat la molta forsa ab que nen y nena sentian, expressavan y volian com afermar y posar ben de relleu totes sas afeccions. Per ço l' amor ab que al de llur pare corresponian era tal d' eczuberant, que cuydava semblar artificios, y ho hauria més paregut á tractarse de noyets de bonas casas. L' hereuhet, especialment, feya y deya cosas de tan delicada, per més que rustega, previsió, y de tant hermosa traydoria, que deixavan á un hom absort. Més que xicotet de deu anys, pareixia, á voltas, vell de setanta esforsantse en *xicotejar*. Qui l' hauria fet adormir,—per pocas foras que hagués tingudas pera lluytar ab la son no havent retornat son pare de la expedició? Qui li hauria fet apetitosos jochs ni rondallas moments avans de l' arribada del Llest á qui no volia may deixar de rebre part d' assi del riu, distant un quart del poble? Qui l' haguera distret de fer companyia y d' atendre á son pare per gota malalt que aquest fos?—Ningú ho intentava ja, y menys que cap altra persona, sa tia, afirmant tot-hom qu' aquell noy era un prodigi d' entenimentat, y assegurant,—cada hù al seu ayre,—que 'l mon no s' es pas pervertit tant com volen suposar los ploraners de ofici.

III

Soptada fou la tempesta que 's desencadená entre B*** y R. P.

Ni 'ls vells més vells y experts ne recordavan altra de tan imprevista.

Dos vivíssims llamps, seguits de vibracions secas y extridents, que cuydàren sotraquejar la terra, varen anunciarla, repetintse en onatjes cavernosos y exparramant aygua y pedregueig en folia, indescriptible barreja.

La negror del cel s' aná fent intensa com la de la nit més bruna.

No ja solzameat los cimals més espadats, los primers en arrebossarse ab ombres tempestosas,—peró fins los de las montanyetas y turons humils dels voltants de B*** quedaren inmergits en densissima fosquedat. Tot, tot desaparegué dins l' atapahida boyra d' aquella desfeta.

Los cors més fermes s' extremordiren. No hi hagué dona que deixés d' encomanarse á la Verge, y moltas conciencias d' homes se replegaron sobre si mateixas demanantse compte y rahó del passat.

S' amaynaren los primers alarits y la brançada primera de la tempestat, durant alguns moments; però continuá la tronada rodolant cel amunt, y l' aygua no deixá de caure á mar feta.

Faltava sols un quart per l' arribada del correu.

Un nen y una noyeta, de deu y de vuyt anys respectivament, abandonant cautelosos la cabanya-paller hont s' estavan sopljats, arrencan resolta correguda envers lo despoblal, afrontant ardidament l' espessissim ensarrellat d' aygua á una mena de incontrastable frenesi per damunt bassals y xórrechs formats en tots indrets.

Lo temporal, en compte de contindrels, pareix infundirlosi sobrenatural dalit y coratje.

Dona 'l noyet tot sovint la mà á la petita per ajudarla á vèncer los destorbs del camí que, més que tal, semblá un teixit de correnteras argilosas clapat de muntets informes de rierenchs y fanch mal apilotats per un boig.

Lo noy sab sortejar admirablement las dificultats, fluctuant sols un cop qu' altre; mes ¡ay! la pobrissona, sanglotant á despit seu, s' esvara, s' aturdeix y rellicsa sovint. Res, però, de demanar descans! L' afanyós trastejar de son germanet la fascina; la ubriaca talmient, imprimintli com un fatal impuls de prosecució: A cada centella y á cada esferahiment dels trons, que s' arrossegan per l' espay, lo feble cos de la petita vibreja més que 'l fullatje; empero repren via movent de sa y de llá 'l capet seu que li regala per totes bandes, y cridant:

—¡Tianet!... ¡oh, Tianet!... ¡Espéram un xich!... ¡No me n' entorno, nó! ¡També vull rébre al pare!

—¡Afanyémnos, Sumpta! Ara la gotellada no es tan espessa y podém rescabala, 'l perdut!... Lo cor me diu que 'l trobarém avay també avans de que passi 'l riu.

Y, sens dir altres mots, los dos fillets del Llest seguien avansant: xicas personificacions de la candorosa folia que imposa respecte malgrat la més poderosa reflexió.

Vehentlos correr d' aquella manera, la imaginació 'ls hauria cregut capassos de salvar, pel dret, Montseny y Puigmal. Terra planera y terra montuosa, camí descobert y amagat, pedreguet y fangueras: de tot anavan descixintse ab un cert talmient inspirat.

Quan fora vora 'l riu, més d' una volta no bastá la ma de 'n Sebastianet per aydar á la noya, sino que 'l pobre tingué com carregareg damunt á sa germana.

Aixís arribaren á lloch.

DIBUJ A LA PLOMA DE RIQUER

¿TORNARÁ?

GRABAT PER FUSTÉ

A Riquer

IV

L'espectacle que se 'ls presenta fou imponent y esgarriat per ells com lo somniar en ferotjes gegants que 'ls havia martiritzats molts cops la fantasia per haverse adormit ab la maneta massa aclotada al cor.—Imponent, perquè la corrent del riu, roja y espaschida que se 'n havia endutas las passeras, dominava ab esbojarrat despotisme duas y tres vegadas més territori que 'l que normalment solia amanyagar ab sas ondulacions suaus y rioleras; arrastrantne, altremet, tronchs y brancam en endiablada conxorxa, que sobreixian a flor d'aygua: veritables ossaments de l'explèndida vegetació batuda per ell.—Esgarriat, perquè no eran solzament eixas despulles, de siluetas estrambóticas, las que menava 'l riu, sino perquè en aquest hi defallia per moments, llevant horribles crits, un petit llenyater. Arrivà, llavors, a l'oposada marge del riu, l'adelerat correu.

Un vivissim llampech, que permeté a pare y fill contemplarse en un espay de blavenca llum, feu aixis mateix que 'l llest reparés, clara y tendrament, en la tremenda situació contra la qual bregava l'infortunat llenyater.

—¡Pare!... ¡Oh pare!

—¡Pare meu del meu cor!

—¡Vinch, fillets, vinch!

—¡Salvéume!... Per l'amor de Deu, salvéume!

—¡A salvarte vinch, noy!

Tals foren los clams simultanis y estridents, y tal lo rapidíssim diallech que segui a las primeras exclamacions. Als pochs instants, va sentirse 'l soroll especial, inconfundible, que produheix un cos tirantse a l'aygua.

En Martirià Romeu, sens despullarse més que del gech, acabava de llensarse al riu pera deslliurar de segura mort aquella criatura pobríssima, desconeguda, impotent, però... filla de pare y mare com las que l'esperavan a l'altre marge; fill, potser, d'una mare tan bondadosa, tan santa com ho feu la que 'l llest no podia oblidar. Lo petit llenyater que, agafat ab inverosímil resistencia a un tronch, esmersava debades esforços y més esforços contra las creixentas sumzadas que 'l batian y l'atreyan, ne feu de suprens: d'aquells que las darrerías de l'esperansa infundeixen al propi instint de conservació.

En Martirià, bregant ab son cos agegantat contra la riuhada, y ab son esperit, encara més gegantesch, contra 'ls crits d'angunia mortal que s'escapavan dels dos fills, arrivà prop del desvalgut ab la rialleta als llabis.

Ja li calia solzament allargar un bras per'apoderarsen, quan la baixada de novias molas d'aygua llensà al desventurat minyó riu avall y a considerable distancia.

No desistí per ço 'l llest, ans cridà al malestruch ab tota la potencia de sa robusta veu:

—¡No t'espantis, noy!... ¡T'assoliré desseguit! ¡No deixis lo tronch!... ¡Coratje!

—¡Ay, que no puch més!... ¡Mare meva!

Estas exclamacions, ja enteladas per l'agonia, y especialment l'última, donàren nou y poderosíssim alé al nadador heróich. Si; aquella invocació a la mare li revivà ab major llum, vestintli de celestial, lo recort de sa difunta esposa, de la qual li sembla escoltar la més carinyosa, la més fervent excitació al acte que 's proposava realisar. Donà un seguit de fortes brançidas y logrà finalment apoderarse del noy espirant.

—¡Estàs contenta, esposa!—exclamà interiorment lo héroe. Y va semblarli qu'uns llavis suaus, més suaus que las fullas dels pensaments, li besavan lo front.

En tant... ¡ay! en tant, lo xich llenyater s'arrapà ab dits de ferro a un bras de 'n Martirià Romeu.

—¡No! ¡Aixis, no!—feu aquest ab esgley.

Perduda uns moments l'esma, 'l valent nadador acabava de topar de pit contra un cairut brancatje.

L'aygua 's tenyí d'una clapa de sanch, y després de altrás clapas que sols uns instants ferén vermellejar un diminut espay de la cada volta més roja y més monstruosa corrent.

—¡Pare!...

—¡Pare meu! ¡Pare!...

L'infortunat correu pogué solzament ab l'ànima respondre a las reiteradas y tendríssimas invocacions de sos fillets. La veu se li ofegà en la gola al enfonzar-seli 'l cap en la torrentada; y 'l riu, creixent sempre, rebé y capdellà furiós dos értichs cosos humans: l'alt, sapat de 'n Romeu, y 'l del petit llenyater.

L'oncle dels dos nens, lo marit de la afectuosa Tona, seguit d'alguns companys, arrivà a temps sols per impedir que 'l noy y noyeta 's llensessen desesperats al riu en busca de llur pare.

V

Lo fill de 'n Martirià Romeu va ferse gran; fou correu com son pare, y... n'obstant la tràgica fi d'aquest, fou igualment héroe, si be més afortunat.

JOAQUIM RIERA Y BERTRAN

¡A LA PATRIA!

Brindis improvisat en l'espèl·lit repàs de comiat que, ab assistiment del Excm. Sr. Governador civil, donàren a sos companys de la excel·lentíssima Diputació provincial de Barcelona, l'ra deputada pertanyent a la Excm. Comissió provincial, en la vetllada del dia primer de juliol de 1880.

De veure 't exalsada,
¡Oh patria l'envolguda!
Ardenta sèd ne tinch.

Y es tan lo que m'escalfa
Eix pensament, y abrusa
Mon cor aqueix desitx,

Que per trincar per ella,
Companys, sanch de mes venes
Voldria, no pas vi.

Trinquem, donchs:—¡per la patria!—
Les copes escolém;
Mes tots jurémli, si:

Que aixis com bona mare
De gom a gom les ompla
Ab néctar de sos pits,

Si ella ens ho demana
Ab sanch de nostres venes
Les tornarem a omplir.

TERENCI THÓS Y CODINA.

REVISTA MUSICAL

La audició d'alguns fragments de la ópera *Giulio Cesare* que tingué lloch lo passat dijous en lo Teatre Espanyol, va manifestarnos la existencia d'un mestre de verdader talent y de qui la terra catalana pot esperar fundadament noves y valiosas mostrás d'ingeni. Lo senyor Garcia Robles era conegut solzament com a compositor de música de saló y encara que certas obras com sa delicada *fantasia* demostravan ja marcada disposició pera la composició dramática, debém confessar que fins a sos amichs intims no sorprengué lo pas endavant que suposa en sa carrera artistica la empresa que felisment acaba de portar a cap si hem de judicar per la mostra, ó sia per las pessas que se executaren de sa tragedia *Giulio Cesare*. La impossibilitat de reunir elements vocals pera interpretar tercetos, quartetos ó concertants en una temporada en que los cantants brillan en Barcelona per sa ausencia, nos privará de judicar al senyor Garcia Robles en lo verdader terren de compositor lirich en lo qual pot manifestarse en tota sa plenitut y desenvollop lo geni teatral tan difícil de possehir; creyém que ell també ha sentit com nosaltres y la majoria de la concurrència distingida que assistí a la audició esmentada no tenir medís de donar a coneixe las pessas de conjunt de sa tragedia, que de segur haurian fixat mes sólidament la opinió que las instrumentals y a solo, úniques que va esser possible fer executar.

Concretantnos, donchs, als sis fragments de *Giulio Cesare* coneguts de la bona societat barcelonesa dirém sobre ell nostra opinió. La *obertura* ó preludi descobre una ma atrevida pera las transicions armónicas y un coneixement perfect del maneig dels acords, demostra també una afició marcada per aqueixas melodias, amples y lliures, patrimoni y gloria de la generació moderna enemiga decidida del barroquisme musical imperant absolutament en altres épocas. Apuntadas eixas bonas qualitats de dita pessa no podém prescindir en honor a la imparcialitat y pera probar que la passió de escola ni de amistat no 'ns cega, fer notar al senyor Garcia Robles que som de parer de que en lo preludi de *Giulio Cesare* no ha donat tal volta la importancia merecuda a algun motiu que desarrol·lat debia esser l'ànima de la pessa y que li donés sello marcat de propietat y distinció. Alguna y hasta algunas de las frases melódicas encomanadas al quarteto de corda que usa lo senyor Garcia de una manera magistral se haurian prestat admirablement al objecte, y aquella notable pessa que deixa al oyent agradablement impresionat encara que no complertament satisfet per la vaguetat, filla en nostre concepte de lo indicat avans, centuplicaria son valor desde 'l moment que tothom hi sentís francament indicada la idea primordial lo motiu, la *senyora de la casa*, com deya lo immortal Zingarelli. Fixis lo senyor Garcia Robles en los preludis ó oberturas de las obras que sens dupte li mereixen major respecte y potse convindrà en la veritat de nostras observacions; recordi la introducció de *Robert lo diable* inspirada en la frase de me-

tall de la evocació de *Bertram*, la de *Los Hugonots* basada en lo coral de Luter, la de *La Africana* que sintetisa en duas frases principals lo argument de la ópera y passant a un altre esfera de major importancia per las dimensions de las oberturas, no olvidi los magnífichs poemas descriptius, admiració de la época, com son la sinfonia de *Guillermo Tell* respirant una part d'ella lo sagrat foch del entusiasme patri y l'altre lo sentiment y expressió mes purs de la comarca agrest y especial en que la acció deu corre, la de *Dinorah* que caracterizan lo motiu de la *Salve* y lo deliciosament bucòlich que 'l antecedeix y finalment la de *Tannhauser*, en la qual la lluyta eterna entre la fè més pura y los plahers dels sentits, objecte de la obra ha sigut descrita ja desde los primers compassos de Wagner, sense apartarse may de son objectiu. Si no consideréssim al senyor Garcia Robles molt capús de fer en lo sentit apuntat un treball acabat nos hauriam abstinut de ferli aquesta observacions, pero es tanta la confiança que 'ns mereix son talent que hem considerat cas de conciencia advertirli lo que potser hauriam omíit ab un compositor que careixés de las especialíssimas qualitats que en ell concorren.

Los dos números de las *novas Lupercals* foren interpretats, lo primer ó sia *Marcial y Comitiva del Dictador* per la reputada banda de enginyers que dirigeix lo senyor Roig, a qui segons nostres noticias se deu lo arreglo pera la música militar. Atesa la situació, trobem en caràcter aquella pessa, sobre tot son final ó *coda* de brillant efecte. La execució de la marxa mereix un aplauso de cor a la banda y a son benemérit director sempre disposat en obsequi de sos comprofesors. Nous compromisos contrets farán potser que dintre de pochs dias surti de Barcelona la banda de enginyers; pero estigui ben cert lo senyor Roig que lo recort de son infatigable talent y la memoria de sa may desmentida galanteria quedarán impresos en tots los que sentin bategar un cor de artista.

Los *ballables y danza sagrada de las novas Lupercals* foren tocats per la orquesta en nostre concepte ab certa inseguritat deguda a 'ls pochs ensaigs y a las molts dificultats que entranyan. Respecte a son mérit just és consignar que contenen motius melódichs sumament originals instrumentats ab acert.

La inseguritat en la execució dels ballables se feu notar també en lo coro de introducció del acte segon. Creyém que va contribuir en gran manera a la falta de ajust y de decisió en las entradas de las massas la estranya colocació de las veus darrera de la orquesta y separada massa unas de altres cordas. Lo motiu principal de aquest coro ben conduhit y desarrol·lat y repetit en lo final ab instrumentació nutrida és inspirat y grandios; y de bon efecte lo *vallegró* episódich iniciat per una frase delicada del coro de donas a que se uneixen en interessant diallech los homes al esser reproduhida.

De melodia serena y grave com requereix lo personatge que deu cantar, la *romanza* de Cesar interpretada recomenablement per lo senyor Merolles ab acompanyament de quarteto nos feu bona impressió y es una mostra de la disposició del senyor Garcia Robles pera cultivar ab éxit lo género dramàtic.

La *romanza* de Porcia, última de las sis pessas que s'executaren es en nostre concepte sense dupte la millor y aquella en la que 's demostra mes clarament lo geni del autor. Melodia inspirada y apropiada a la poesia, armonia distingida é instrumentació grandiosa fan de aquella página notable lo mes ligitim triufo per son autor; la impressió fou completa y la ovació que va tributárseli merecuda y justa. La índole especial del cant de imprecació als romans endogalats pel Dictador, la forsa dramática de la pessa no son pas circumstancias prou a propòsit per las facultats de la senyoreta Musté que la cantà ab bona voluntat, pero ab tot la intelligent concurrència va apreciar totas sas bellessas demostrantho ab nutris y espontáneos picaments de mans.

Merèsqueren los honors de la repetició un fragment del ball, la marxa y las dos pessas de cant. Reasumint, lo *Giulio Cesare* del senyor Garcia Robles a judicar per las pessas que havém pogut sentir es una obra molt digne de esser representada y esperem que alguna empresa amant de nostres glorias y del nostre bon nom, reconeixentho aixis, la posi en escena ab la propietat deguda.

Son autor a qui enviém nostre coral enhorabona ha entrat ab pas ferm y decidit en un género per lo qual demostra coneixements suficients y disposició indiscutible. Aixis tingué ocasió de sentirho dels llavis dels distingits mestres que acceptant sa invitació acudiren a apreciar las bellessas de sa obra y aquella opinió favorable que va mereixe de sos reconeguts coneixements n'és també la nostra y ab gust ho fem constar. Catalunya conta desde la tarda del dijous ab una nova y ligitima esperansa; lo senyor Garcia Robles sabrà respondre ab nous fruyts de son talent a las esperansas de sa patria.

JOSEPH RODOREDÀ.

PER RESPOSTA

Mestres daguers, fora à fora,
à fora, ferrers de tall,
desau llima afinadora
y enclusa y martell y mall.

No esperéu de má traydora
héure un brot més de trevall,
puig per eyna punxada
ja 'l paper fa de metall.

¡Sí! Ab paper color de rosa,
amarat de lletra hermosa,
fi y lluent y plé d'olor;

L'arma falsa ara 's trevallia,
que may s'osca ni may falla...
¡digabo tu, mon pobre cor!

PAU BERTRAN Y BROS.

Febrer de 1880.

SECCIÓ DE NOVAS

À las salutacions de tota la premsa en general per la urtida de nostre primer número, à las moltes cartas e felicitació qu' ab motiu de lo mateix havém rebudas à las generosas ofertes de distingits artistas y escriptors, hem de contestar agraïdíssims que LA IL·LUSTRACIÓ CATALANA, procurará ferse digne de tanta consideració y correspondre à la distinció y al interès ab que lo púlich l' ha rebuda.

Aqueix mateix entusiasmé produhit per nostra apació indica que LA IL·LUSTRACIÓ CATALANA no es un eridich que vinga senzillament à aumentar la llarga ista de las publicacions de nostra terra, sinó una Revista qual falta se deixava sentir donat l' estat de nostre vensament artístich y literari.

Y per aixó, y es lo que més tenim qu' agraïr, nos an estimulats molts periódichs ab desinteressats consells fins analisant y desmenussant lo número, alguns de ls ab un zel exagerat, per lo bon éxit de nostra IL·Lustració, qui hi ha trovat que lo grabat major qu' hi publicavam podia indicar tendencias de ferir à institucions determinadas y per lo tant en nosaltres ideas altadas, qui hi ha vist qu' en lo text s' hi notava masatenció à las tradicions antigas lo qual podia manifestar en lo periódich tendencias del tot oposadas y per lo mateix en nosaltres ideas enlloçeridas. Aqueixa contradicció ja 'ns evita lo contestar. Ni ab grabats com lo entral del número anterior s' hi pot veure cap mala intenció quan nosaltres en l' explicació que 'n fem no oném cap motiu à que s' hi veja, ni ab la ressenya de ostras hermosas tradicions creyém haver de mereixe talas notas en lo decurs de nostra publicació. Tot aixó als indicaria en nostres benvolguts colegas qu' aixis arlan, ó un hàbit de volguer veure las cosas d' una manera microscòpica, lo qual nosaltres no volém creure bé, y aixó si qu' ho creyém, un exagerat bon desitj per l' éxit de nostra Revista, bon desitj qu' estimém en que val y que no donarém fàcilment al oblit.

Publiquem, sols en extret, perque lo poch espay nos i obliga, los cartells d' altres tants certàmens pròxims celebrarse, y per la mateixa rahó nos limitém à donar ompte dels premis oferts à travalls escrits en la nostra engua.

CERTAMEN OBERT PER LA SOCIETAT JULIAN ROMEA.—Los temis als quals poden aspirar los escriptors catalans en los segónts:

Premi ofert per D. Alfredo ROMEA y Diez, consistent en la corona regalada à ROMEA en las primeras representacions del *Sullivan*, à la millor composició poética edicada à *Julian ROMEA en el Sullivan*.

Premi ofert per l' Ilm. Sr. D. Agustí URGELLÉS de Tort, consistent en una ploma d' or y plata ab lo nom del remiat, al millor sonet «A ROMEA en el *Hombre de undo*».

Premi ofert per D. Lleó FONTOVA. Una copa neo-grega bronz platejada, à la millor poesia catalana en llor del gran artista.

Premi ofert per D. Carlot de Mena y D. Antoni utau. Una escultura artistica de terra, à la millor poesia dedicada al naixement de Julià ROMEA.

Premis oferts per la Direcció de la Societat Julian ROMEA. Una ploma d' or y plata à la millor poesia dedicada à la mort de Julià ROMEA; una copa artistica d' or plata, à la millor comedia ó tragedia catalana en tres tes; premi extraordinari d' honor consistent en una r natural, ab un llas brodat d' or, à la millor poesia

de tema lliure. Lo guanyador d' aquest premi deurà oferirlo à la dama de sa elecció, la qual, proclamada Reyna de la festa, distribuirà los premis otorgats.

Ademés la Direcció de la societat ofereix una lira de or y plata al millor Himne triunfal dedicat à Julià ROMEA pera coro d' homes à quatre veus aixó es: dos tenors, baritono y baix ab acompanyament d' orquesta. La lletra, que 's deixa à elecció del compositor, deurà esser castellana; y una batuta d' or, plata y ébano à l' autor de la millor obertura ó pessa musical de caràcter sinfònic composta à gran orquesta y dedicada à Julià ROMEA.

Las composicions se enviarán en la forma acostumada à D. Francisco Planas; Mendizábal, 16, 3; Barcelona; fins al 31 d' Agost.

ATENEO IGUALADÉ DE LA CLASSE OBRERA.—Los premis que ha ofert pera l' certamen que celebrará l' 25 d' Agost, son:

Una abella d' or al autor de la millor memoria sobre l' art aplicat à la industria; un ram d' olivera de plata al millor cant à la Pau; un pensament de plata à la millor poesia de tema lliure; un exemplar de la *Historia de Cataluña* de 'n Bofarull à la millor Monografia de las tradicions y costums de Igualada y sa enconrada; si à més del premi se concedeix un accésit al mateix tema, s' entregará al autor un exemplar de la *Historia politica y literaria de los trovadores*, per Balaguer; una escribania de plata à la millor ressenya biográfica dels homes ilustres d' Igualada antichs y moderns; un buch de plata à la millor comedia de costums en un ó més actes; un objecte d' art al millor cant à la virtut; una canya de plata al millor escrit en prosa sobre l' tema: La canya, sas varietats y sas utilitats ó aplicacions; un exemplar de la obra *Monumento à Colon* al millor treball en prosa sobre l' tema: Importancia de la instrucció del poble y en particular de la classe obrera ab relació ab la moral y al benestar de la societat; una ploma de or y plata al millor Estudi polítich social dels Ateneos y sa influencia en la instrucció de la classe obrera; com à accésit à aquest premi s' adjudicará, si hi ha lloch, un exemplar de la *Atmosfera*, per Flammario; una ploma de plata daurada à la millor memoria sobre 'ls medis à que 's deu recorre pera evitar la emigració de Igualada y pera que sa industria ocupe l' lloch florent d' altres temps; una copa de plata al millor cant Al treball; un objecte d' art à la millor memoria sobre las milloras que baix lo concepte d' ornament públich poden ferse à Igualada y melis per realisarlas castigant lo ménos possible las arcas comunals; una leontina d' or à la millor memoria sobre l' tema: Relaciones entre l' capital y l' treball y manera d' armonisarlas; y finalment, una estatua de terra argila à la millor colecció de qüentos humoristichs que ridicolisen defectes de la societat.

Las composicions s' endressarán al Ateneo Igualadí de la classe obrera avans del 19 d' Agost.

ASSOCIACIÓ LITERARIA DE GIRONA.—Lliri de plata à la millor ressenya d' algun dels santuaris del bisbat, feta excepció del de La Mare de Deu del Mont; Ram de roure d' or à la més inspirada poesia històrica d' assumptu anterior al actual sigle; Ram de llorer de plata al millor treball en prosa sobre costums, fet notable ó fill ilustre d' aquesta ciutat, anteriors al sigle actual. Un quadro al oli al qui millor descriga un edifici important de aquesta provincia, antich ó modern, històrich ó artístich; una copa de bronzo cisellada al autor del més complet nomenclator geogràich-històrich de la provincia de Girona desde 'ls temps més remots fins al sigle xv; una escribania de ferro incrustada d' or y plata, al autor de la més notable memoria històrica, que ab major copia de citas dels arxius, enumere las diverses fasses qu' han anat presentant las fortificacions de Girona fins al comens d' aquest sigle; un clavell de plata ab la tija y fullas dauradas, al autor de la millor poesia lirica. Lo certamen se celebrará lo dia 31 d' Octubre y las composicions s' enviarán al Secretari del Jurat, Plateria 10, tercer, fins lo dia 10 d' Octubre vinent.

ATENEO DE SANS.—Flor natural, premi d' honor y cortesia, à la millor poesia amorosa; qui la obtinga deurà ferne present à la dama de sa elecció; ram de roure de plata, al qui millor cante la patria; pergami de plata y ram de llorer del mateix metall à qui millor cante un fet històrich, tradició ó costum del plà del Llobregat; rosa de plata à la millor poesia à la bellesa; ram de jesani de plata y or al autor de la millor poesia al progrés; ram alegòrich de plata à la millor poesia propia pera esser posada en música; escultura de fanch à la millor poesia d' assumptu lliure; estatua de Minerva al millor treball destinat à combatre alguna de las preocupacions més generals; ploma de plata al millor treball destinat à demostrar los ventatges que reporta la associació à la classe obrera; un exemplar luxosament

enquadrnat de la obra *La educacion de la mujer*, à la millor memoria sobre 'ls medis de millorar las condiciones morals y materials de la dona obrera à Catalunya; una colecció d' obras científicas al millor estudi sobre un punt de ciencias fisich-naturals. Las composicions optant als set primers premis deurán estar escritas en catalá; las que opten als restants podrán serho indistintament en catalá ó castellá.

S' enviarán las composicions al President del Jurat Calificador: Barcelona, plassa del Pi, 22, ó be en Sans, Sant Cristo, 17, principal.

Lo jove compositor catalá don Francisco Laporta y Mercader, ha sigut premiat en l' últim certamen musical celebrat en la Coruña per un himne à las arts.

En una correspondencia de Madrid dirigida al *Diario de Barcelona*, se fan grans elogis d' una verge que, per encàrrech d' unas quantas personas piadosas, acaba de buydar en guix, pera tallarla en fusta, nostre paysà don Joan Samsó, catedràich de l' Escola especial d' escultura de Madrid. La verge de que venim ocupantnos està destinada à la iglesia de la Concepció d' aquesta capital, ahont esperém ab desitj tenir lo gust de podérnos en fer càrrech.

La societat catalanista de Valencia, *Lo Rat Penat*, ha rebut ja la magnifica copa d' acer adamasquinat que l' eminent poeta don Victor Balaguer ha ofert à la millor poesia dedicada à en Vicens Boix, pera adjudicarse en lo concurs literari, que te anunciat la societat mencionada. Segons hem llegit en una carta la obra denota ja à primera vista lo depurat gust del ofertor; està incrustada d' or y plata y trevallada à un primor y mestria incomparables.

També 'ns escrihuen de la mateixa ciutat que las firs pròximas à celebrarse prometen ser molt animadas, esfortantse corporacions y particulars, en ferlas dignas de la importancia de aquella capital; prometen posarne al corrent à nostres lectors per medi de nostre il·lustrat corresponçal.

A la sortida d' aquest número haurá ja debutat en lo Teatro de Novetats la companyia dramàtica italiana que dirigeix la senyora Marini.

Nos en ocuparém en lo número vinent.

LLIBRES REBUTS

LA REFORMA DE BARCELONA.—Discurso pronunciado en el Ateneo Barcelonés en la session del dia 26 de Enero de 1880 por D. Javier Tort y Martorell.

La discussió que sobre l' tema *La Reforma de Barcelona*, tingué lloch l' hivern passat en lo saló de Cátedras del Ateneo Barcelonés, fou de las més lluminosas que s' han promogut en aquest important centro científich y artístich à la vegada. La qüestió 's tractà baix tots los conceptes que p'dia presentarse y en ella hi prengueren part distingits arquitectos, metjes y advocats los qui baix los punts de vista del ornat, de la higiene y de la llei sapigueren donar al debat la importancia que tal assumptu 's mereixia. Lo Sr. D. Xaxier Tort, que l' 26 de Janer, estingué en l' us de la paraula, logra cautivar la atenció de tots los assistents, pronunciant un discurs tant d' apreciar per sa esquisida dicció com per las atinadas consideracions ab que sapigué argumentar sobre l' tema en qüestió.

Aquet discurs, que com ja hem dit nos era conegut, ha tingut l' amabilitat son autor, d' enviárnos en un elegant folleto, magníficament estampat à casa en Jepús per lo qual n' hi doném las gracias.

APUNTES HISTÓRICHS DE SANS, por D. Jacinto Laporta.—Aquest jóve escriptor, ha publicat un opúscul de 64 planas, en lo qual se donan noticias fins avuy no conegudas d' aquest suburbi de nostra ciutat. La dificultat d' historiar sobre un poble que casi no te historia posa més de relleu lo mérit del senyor Laporta al qual felicitém per sas aficions investigadoras, de las quals més endavant nos en prometém fruyts de més importancia.

REVUE DES LANGUES ROMANES.—Hem rebut lo fascicle corresponent als mesos de Jener à Mars del present any, d' aquesta important revista que publica la Societat pera l' estudi de las llenguas romanas constituída à Montpeller. Entre altres travalls de molta importancia filològica hi hem vist l' acabament del titulat *Lo sermó de 'n Muntaner* degut à nostre respectable doctor Milá y Fontanals.

SECCIÓ DE BELLAS ARTS

Desde que per primera volta aparegué nostra revista, han sigut en número considerable las obras d' art que s' han trobat exposadas en los diversos establiments que á sa exposició s' dedican en nostra ciutat, y entre los que sobressurt l' anomenat *Exposició-Parés*, centro general del moviment artístich de la nostra terra. Tal munió de obras, moltes d' ellas de bastant mérit, farien difícilíssima nostra tasca d' avuy, si no haguessin vingut en nostra ajuda los articles qu' alguns periódichs han insertat durant l' espay de temps qu' ha transcorregut desde nostre primer número, y que ab més coneixements y galanura d' estil han ressenyat lo mérit de totas ellas, especialment de las que més han cridat la atenció pública, y lo que verdaderament, per sa importancia, ha constituït la novetat major de lo últimament exposat. Nos referim á la exposició que s' feu en lo local á dalt mencionat, de las obras del malhaurat artista Simon Gomez, anyorat potser tant del mon artístich com plorat per sa desconsolada familia.

Després, donchs, de lo que deixem apuntat, creyém inútil afegir res á tot quant han escrit respectivament los il·lustrats crítics senyors Miquel y Badia y Pirozzini en las planas de *l' Diari de Barcelona* y *La Renaixensa*.

En quan á la biografia del malhaurat pintor, també no podriam fer més que repetir lo que ab tant acert, y ab motiu de sa mort, publicaren los periódichs locals, de entre 'ls quals debém fer especial menció de *l' Diari Catalá* y *La Publicidad*, aquest últim insertant un article biogràfic y crítich de sas obras, que fou llegit en la vetllada necrológica que se li dedicà en lo *Ateneo Barcelonés*, y qu' era degut á la ben tallada ploma de nostre estimat artista don Joseph Masriera.

Tot aixó fá, que nosaltres poguém escusarnos de dir lo que per la comparació hi perdriam dedicant sols un recort d' anyorament á la esperansa de la nostra patria, al constant admirador de nostra mare Catalunya, al autor dels magnífichs quadros *La desesperació de Judas*, *La poncelleta*, *Viva la Pepa*, *Cármen*, *Los daus*, *Las cartas*, y molts altres, y, en fi, al ver é inolvidable amic Simon Gomez!!

De diferent género, y d' autors coneguts, en sa major part, son las obras pictóricas que, á més de las mencionadas, havém tingut lo gust de veure en lo local citat. Entre ellas han sobressurtit: un quadre de regulars dimensions, y sobre tot d' assumpto, degut al pinzell del senyor Cussachs, acreditat ja per sas obras anteriors representant quasi totas ellas tipus militars. L' obra en qüestió representa l' acte de curar á un soldat ferit en un bras, dintre d' una casa de pagés de la nostra terra. L' assumpto recorda perfectament al del quadre *Un accident* del pintor Dagnan, que guanyá la primera medalla en lo Saló de París d' enguany. No vol dir aixó que 'l senyor Cussachs al pintar son quadre hagi tingut present al premiat, puig nos consta que dit senyor feya molt temps que hi estava treballant quan se pogué saber quin era l' assumpto del quadre *Un accident*, del que no tingué noticia fins que fou premiat.

L' haver coincidit ab l' assumpto de una obra distingida y de la que se 'n han fet los majors elogis, no fá més que posar de relleu las condiciones que adornan al senyor Cussachs pera dedicarse á la composició, valentse no ja de lo que 'n diuen los académichs elements pictóricas, com son armas, tapisos, catifes, y trajos de colors llampants, sinó reproduhint tipus reals y dotant als assumptos de sentiment y veritat. Per aixó doném, donchs, la més completa enhorabona al citat pintor,

desitjant que perseveri en lo camí que novament ha emprés.

En quan á la execució, havém de dir que la trovém bastant desigual, puig si be té figuras tan ben dibuixadas y coloridas com lo metje, y trossos tan ben pintats com lo escudeller de sobre la llar del foch, en cambi, la figura del ferit trovém que té una posició un xich forçada, y lo coll té un dibuix y colorit potser exajerat. Lo grupo de la llar, compost de una dona y un soldat, es un xich confós, y las duas figuras de la dona y noyet qu' estan mirant com curan al ferit, estan faltadas de moviment. Hi han alguns detalls pintats magistralment; es un d' ells lo cove plé de roba de primer terme. Lo fondo está bé de tó, y 'l conjunt produheix l' efecte que son autor s' ha proposat.

Es altre dels quadros qu' han cridat l' atenció, una testa de senyora, magistralment pintada per lo senyor Miralles. L' expressió, la correcció de dibuix, y sobretot lo *savoir faire* en materia de colorit, es lo que més se recomana en aquest quadre com en la major part de las obras de dit pintor. ¡Lástima que 'l senyor Miralles no emprenga obras de més vol!

Tres altres testas de dona son los quadros que ha exposat lo senyor Inglada, tots abocetats, excepció feta de las caras, mes ab valentia y justesa de colorit.

Un gran número de dibuixos y dos quadros al oli ha exposat don P. Talarn, fill del conegut escultor del

haventne sigut guanyador lo reputat poeta Francesch Ubach y Vinyeta ab sa tragedia *Almodis*.

Tots lo qui tinguerem la fortuna de conèixer á En Fabrès durant lo comens de sa carrera artistica, vejerem en éll á un artista de géní, á una esperansa per l' art que ab lo temps s' honraria, fentnos enorgullir d' haverlo tingut per company. No havém surtits defraudats, ans al contrari, manifestántnosho ja al guanyar tant brillantment las oposicions á la plassa de pensionat ab la magnífica escultura representant á Abel mort, y seguint lo gloriós camí en Roma, ahont se troba, ar fentnos admirar la rica concepció y execució en lo baix relleu representant al Géní de nostre sigle. (propietat de l' excelentíssima Diputació), y fentnos gosar devant sos pulcres y artístichs dibuixos á la ploma, are recordantnos lo geni del immortal Fortuny trasladant á la tela ab gran riquesa de colorit los tipus orientals, qu' ha venut á preus elevats. Mes aixis com lo més negat arriba, á copia d' esforços, á fer alguna cosa, que, quan no del tot bona, se 'n pot dir digne de figurar en un saló d' exposició, aixis també l' artista de geni deixantse portar en alas de sa fantasia, s' encarina á voltas en una especie d' estravagància, qu' éll la creu novetat, y executa una obra que no está de molt á l' altura que li correspon per son saber y sas obras anteriors, y aixó últim es lo que, á nostre entendre, ha passat al artista Fabrès.

L' estatua en bronze exposada en casa 'l senyor Vidal,

havia sigut objecte d' elogis tant y tant encomiastichs, que, á la veritat, potser á sa gran exajeració debém una part del mal efecte que 'ns ha produhit, per més qu' havém procurat despullárnosen, com deu fer tothom qui, com nosaltres, vulga judicar ab la més estricta imparcialitat. Al veure á aquella figura retorcentse en una, podriam dirne, convulsió epiléptica, ab los cabells desordenats, lligada en un capítell, qual base descansa en uns enderrochs, perfecta imitació del natural, y ab sas mans, una al darrera de son cap, y altre armada de un punyal, sembla que millor que la Tragedia, lo que l' autor hagi volgut representar veritablement es la Ira.

Sens dupte, que lo senyor Fabrès, al executar sa obra, ha tingut present las múltiples estatuas que representant la Tragedia

han fet diferents artistes que, com éll, se dedican al noble art de Fidias, y ha volgut fugir de la manera fins se pot dir monòtona, que quasi tots l' han concebuda, mes, precis es confesarho, al fugir de la monotonia, s' ha apartat del objecte primordial ó siga de la cosa qu' havia de representar.

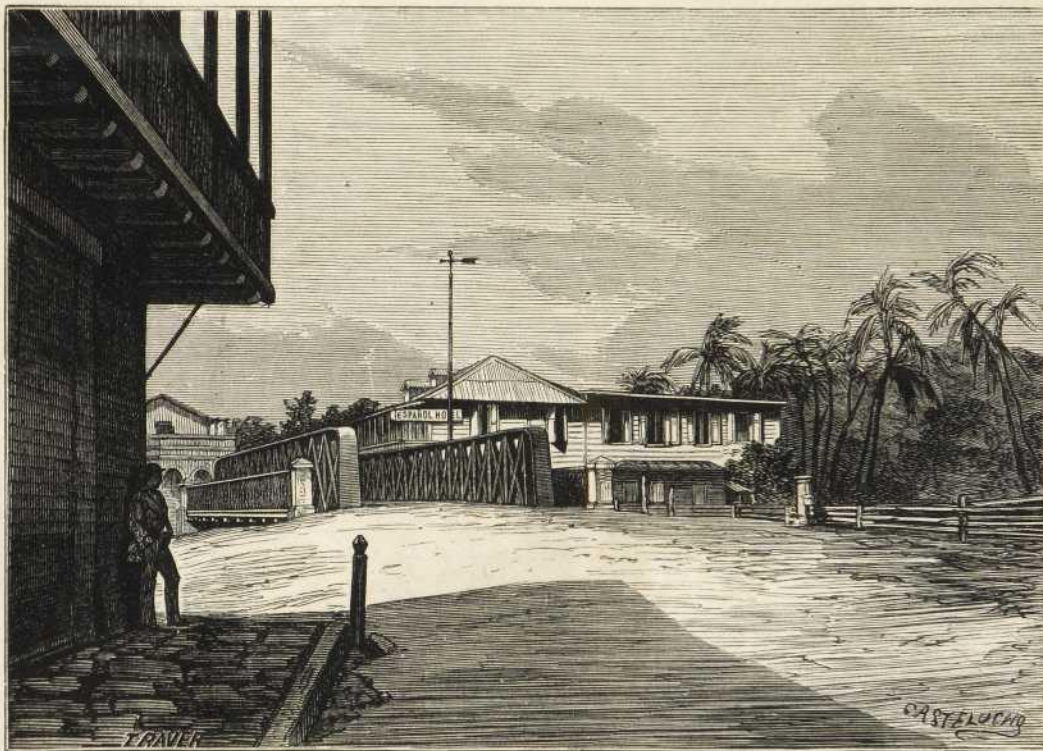
Lloable ha sigut l' idea del senyor Fabrès volguent sortirse de la rutina, mes debém repetir que no n' ha sortit aïrós.

En quan á l' execució, cal convenir en que té trossos modelats ab aquella seguretat y valentia que tant acredita á dit artista, com n' es una prova casi tota la figura de cintura en amunt, puig que las camas estan desquidadas fins al punt de notarshi certes desproporcions.

Com ja havém dit, molt nos dol que, per la falta de espay, no poguém entrar en consideracions sobre la manera com la Tragedia deu esse representada á nostre entendre, puig com compendrán nostres lectors, no es cosa aquesta que, pera justificar degudament nostre parer, s' puga tractar en un sol article com lo present dadas las proporcions que ja hi havém donat y que 'ns fan deixar pera lo próxim número la ressenya de las demés obras escultóricas exposadas; mes com creyém que la cosa val la pena, no refugim de ferho més endavant al parlar de l' escultura en general.

ARTHUR GALLARD.

PUERTO-RICO

PONT DE FERRO EN LO RIU YAGUAS EN MAYAGÜEZ

mateix nom. D' entre 'ls dibuixos debém fer especial menció del retrato de don Domingo Talarn que á més de sa bona execució, se recomana per sa notable semblansa. En quan á las obras pictóricas se veu que lo citat artista está en lo comens de sa carrera, puig que á més de tenir un colorit convencionalissim, (sobretot en la figura d' un pastor adormit) s' hi notan grans incorreccions de dibuix. Lo quadre que representa á un moro, denota més bonas condiciones, sobretot en los detalls, qu' estan pintats ab conciencia y alguns fins ab molta naturalitat y valentia.

Lo pintor senyor Benavent exposá dias passats un retrato de senyora, tamany natural, que, apart de la semblansa, de la que no podém jutjar, estava bastant ben dibuixat y colorit; si be en éll s' hi veyia que l' autor l' havia descuidat molt ó fet ab precipitació.

L' art escultóric ha estat ben representat també en lo curt temps qu' ha transcorregut desde nostre primer número y á fé 'ns dol lo no poguer disposar del espay que necessariam pera parlarne ab la extensió que s' mereix. En l' artístich establiment del senyor Vidal, situat en lo Passatge del Crèdit, havém tingut ocasió de veure la tan esperada, y fins, permétssem li frase, caca-rejada estatua representant la Trajedia, deguda al cizell de don Antoni Fabrès, pensionat en Roma per nostra excelentíssima Diputació provincial, y que sigué oferta per aquesta en los Jochs Florals últimament celebrats,